

Žiadna prechádzka po Ríme, od tej najzbožnejšej až po tú najsvetskejšiu, sa nedokáže vyhnúť známemu Španielskemu námestiu

Carlo Codega

14. decembra 2020 ✝ Kultúra

Monumentálne a geniálne schodisko z neskorobarokového obdobia, na ktorom sa týči kostol Najsvätejšej Trojice ai Monti, je jedno z najobľúbenejších miest pápežského Ríma, ktorého nádhera vie dokonca zatieniť ďalšie monumentálne barokové pamiatky. Toto miesto, ktoré je v súčasnosti ovládnuté fyzickým turizmom, uzatvára v sebe poklad zbožného rímskeho života: každý rok, 8. decembra, sa tu rímsky ľud zhromažďuje, nie kvôli nejakej módnjej udalosti alebo aby nezmyselne strácal čas, ale aby tu vzdal úctu Nepoškvrnenej Božej Matke, na malom, priľahlom námestí Mignatelli.

Hovoríme totiž o slávnom stĺpe Nepoškvrnenej, ktorej každý rok rímski hasiči už takmer jedno storočie tradične venujú veniec z kvetov vo veľkolepom a akrobatickom manévri, v prítomnosti samotného námestníka Kristovho. Stĺp Nepoškvrnenej je však zároveň viditeľnou katechézou o dogme Nepoškvrneného počatia a o iných výsadách Najsvätejšej Božej Matky, viac než len kompendiom dejín tejto dogmy, dejiny o to slávnejšie, o čo viac v nich bolo bojov.

Jeden neporušený rímsky stĺp

8. decembra 1854, v slávnostnom obrade v chráme sv. Petra, blahoslavený pápež Pius IX. vyhlásil, po stáročiach bojov a diskusií, že *„Preblahoslavená Panna Mária bola skrze osobitnú milosť a výsadu všemohúceho Boha uchovaná v očakávaní zásluh Ježiša Krista, Spasiteľa ľudského rodu od každej škvrny dedičného hriechu od prvej chvíle jej počatia.“* (*Ineffabilis Deus*)

Práve vo chvíli, keď oblečený v plnosti moci Petrovho úradu, blahoslavený pápež definoval túto dogmu, akési svetlo – zjavne nevysvetliteľné a nadprirodzené – ho zalialo z okna baziliky, dajúc prítomným dôkaz Božej blahovôle dielu *„sladkého Krista na zemi“*. Hneď na to Rím – ktorý bol vtedy skutočne pápežovým mestom – sa usiloval dať verejné a občianske svedectvo tomuto mimoriadnemu triumfu Nepoškvrnenej, nadprirodzenému triumfu v storočí drzo „naturalistickom“ a triumfu milosti pred bezočivosťou hriechu.

Architektovi Luigimu Polettimu z Modeny prišla ihneď na um brilantná myšlienka. Už viac ako 80 rokov veľký rímsky stĺp stál opustený na nádvorí kúrie Innocenziana, súčasný palác parlamentu a Montecitorio a vtedajšie sídlo ekonomických úradov Svätej Stolice. Tento stĺp, vysoký dobrých 12 metrov zo vzácneho mramoru cipollino, bol objavený v roku 1777 pri vykopávkach pri kláštore benediktínok v Campo Marzio. Tento pochovaný obor ihneď padol do oka podporovateľom rímskej antiky – zvlášť početným v 18. storočí – ktorí navrhovali rôzne riešenia na jeho opätovné využitie. Všetky návrhy padali skoro do prázdna pre dva dôvody: obrovská hmotnosť tohto stĺpu, ktorý vyžadoval dobrých desať rumpálov a sto osôb, aby ho preniesli a najmä prirodzená štruktúrna chyba v základe, ktorý ho robil nepoužiteľným. Preto sa nemohlo

urobiť nič lepšie, než ho preniesť o niekoľko stoviek metrov na nádvorie Paláca Montecitorio, kde pretrval bez poškodenia revolučné obdobie ako neskladný, ale neškodný relikv minulosť.

Colona dell Immaculata

zdroj: Flickr

Podporovateľom a architektom však bola istá jediná vec: tento stĺp zo vzácného mramoru nebol len v prítomnosti nepoužiteľný, ale nebol vôbec nikdy použitý, ani samotnými Rimanmi, keďže bol v základe krehký, s evidentnou tendenciou štiepenia... stĺp tam koniec-koncov odpočíval nepoužitý takmer dve milénia! Nikdy nepoužitý stĺp, ktorý architektovi Polettimu – vo chvíli keď rozmýšľal ako verejne uctiť novú dogmu – vnukol myšlienku: čo je lepšie, než neporušený stĺp, ktorý ostal skrytý takmer dve milénia, aby bol základom a trónom pre Nepoškvrnenú, ktorá prišla na svet práve takmer pred dvoma miléniami predtým? Stĺp, ktorý tam odpočíval tak, ako vyšiel z rúk sochára a nikdy nebol kontaminovaný použitím v pohanských stavbách, práve akoby v čakaní na dogmu, ktorá definovala Božiu Matku ako Nepoškvrnenú, ktorá vyšla z rúk Stvoriteľa čistá a takou aj ostala. Teda, s tromi železnými prsteňmi, zamaskovanými pod bronzovým vlysom, sa čelilo štrukturálnemu problému, dovoľujúc tomuto stĺpu, ktorý sa prozreteľnosťou vyhol pohanskému a svetskému použitiu, aby nechal týčiť nad Rímom najposvätnšie stvorenie: Nepoškvrnené počatie.

Nepoškvrnená medzi Španielskom a Španielskym námestím

Španielske námestie je istotne jedným z najkrajších miest Ríma, a pýtať sa, prečo práve tam bol umiestnený stĺp Nepoškvrnenej nie je nezmyselné.

Početné námestia by rady privítali takúto monumentálnu spomienku slávnej dogmy a priblíženie ku nejakej bazilike by sa mohlo zdať ešte vhodnejšie; okrem toho stĺp vlastne ani nedominuje Španielskemu námestiu, ale je akoby ohradený v jednom z jeho rohov (cantuccio) ktorý sa volá piazza Mignatelli. Dôvod je v

skutočnosti veľmi jednoduchý: architekt Poletti, pápežské autority a dobrodinci, ktorí umožnili realizáciu diela, chceli tým čo najviac priblížiť stĺp k Španielskej ambasáde, aby takto poďakovali národu, ktorý sa viac než iné usiloval v priebehu stáročí o potvrdenie dogmy o Nepoškvrnenom Počatí. Pozícia podporovateľov Nepoškvrneného počatia – teda tých, ktorí v diskusií s jeho odporcami silne podporovali výsadu Panny Márie, že už od svojho počatia bola uchránená pred každým hriechom – sa na Pyrenejskom polostrove teší skutočne dlhej tradícii, už aspoň od veľkého diela františkánskeho terciára, blahoslaveného Rajmonda Lulla (+1316).

V priebehu stáročí podporovala takmer jednomyselnosť španielskych univerzít a teológov – zvlášť františkánov – Nepoškvrnené počatie tak, že sa v roku 1618 univerzita v Salamance zaviazala slávnostným sľubom obraňovať privilegium Najsvätejšej Panny Márie. Dokonca tzv. „*krvný sľub*“, ktorým sa sľubovalo obraňovať Nepoškvrnené počatie až po vyliatie krvi – sa zo Sicílie rozšíril najmä v Španielsku: jednotlivé osoby a celé mestá pečatili podpisujúc kvapkou svojej krvi tento sľub, ktorý bol potom predmetom mnohých diskusií zo strany osvietencov a vlažných katolíkov. Samotní králi sa nemenej usilovali obraňovať túto výsadu: za Filipa III. (1578-1621) bolo Španielsko zasvätené Nepoškvrnenej a za Karola III. (1716-1788) – panovníka, ktorý hoci bol hlboko ovplyvnený osvietenstvom – bola Nepoškvrnená vyhlásená za „*Patrónku Španielska*“. Španielski králi viackrát zakázali verejné šírenie názorov, ktoré by boli v protirečení s Nepoškvrneným počatím, a niekedy až pod hrozbou trestu vyhostenia, a predovšetkým mnohokrát boli promótormi pri Svätej stolici oficiálneho vyhlásenia tejto dogmy. To všetko stačí na to, aby sme vysvetlili, ako samotný pápež, keď bola táto diskusií nepodliehajúca pravda o takej výsade uznaná, chcel vzdať poctu španielskemu národu tým, že mal tú česť vidieť postaviť pred vlastným diplomatickým zastúpením úžasný spomienkový stĺp.

Od feudalizmu po misie

Španielska monarchia bola v období vyhlásenia dogmy v rukách Bourbonskej rodiny, ktorá mala mnoho rozvetvení vo viacerých krajinách Európy. Zdá sa byť zaujímavou skutočnosťou, že práve kráľ oboch Sicílií, Ferdinand II. Bourbonský, vnuk Karola IV., španielskeho kráľa, zabezpečil finančné prostriedky na dokončenie výstavby monumentálneho stĺpu Nepoškvrnenej. Hlavným motívom jeho štedrosti bolo, že 8. decembra roku 1856, na konci svätej omše o Nepoškvrnenej, bol panovník zasiahnutý bajonetom mazziniánskeho vojaka Agesilao Milana, ktorý ho pokladal za tyrana. Svoje prežitie považoval za milosť Nepoškvrnenej, čo ho pobádalo, aby dal postaviť kostol zasvätený Nepoškvrnenej v Neapole a finančne podporil pamätník v Ríme, riešiac tak zároveň spor, ktorým sa takmer jedno storočie stavalo kráľovstvo proti pápežovi: tradičná daň „*china*“, ktorou neapolskí králi, uznávali svoje feudálne podriadenie sa pápežovi, napriek tomu, že už nebolo viac panovníkmi oboch Sicílií rešpektované, bolo oficiálne a definitívne zrušené Svätým otcom na výmenu za zbožné gesto Ferdinanda II.

Takýmto spôsobom samotný pápež, ktorý horlivo obraňoval časné domíniá Cirkvi pred nárokmi takzvaných talianskych „*vlastencov*“, sa zriekal feudálneho podriadenia sa kráľa obidvoch Sicílií (dedič Neapolského kráľovstva), ukazujúc tým, hlbokú konkrétnosť toho, kto vie, čoho sa Najvyšší veľknaz môže zrieknuť, a čoho nie. Časná vláda Cirkvi – na rozdiel od feudálneho práva – nie je obyčajným politickým domíniom, ktoré tak, ako bolo uskutočňované v dejinách môže aj zaniknúť, ale teologickou požiadavkou, ktorá umožňuje Cirkvi potrebnú slobodu pre vykonávanie jej duchovnej služby učiteľky a vodkyne všetkých národov k pravde

a spáse. Umiestnenie stĺpu nám napriek tomu, zdá sa, chce pripomenúť túto hlbokú pravdu: ak stojí stĺp oproti španielskej ambasády, napriek tomu na samom rohu Španielskeho námestia, sa otvára aj prísna fasáda paláca Svätej kongregácie pre šírenie viery, vatikánskej kongregácie, ktorá sa po stáročia zaoberá evanjelizáciou národov a šírením katolíckej viery vo svete. Nepoškvrnené počatie, vyhlásené najvyšším Magistériom pápeža, sa tak stalo hviezdou, na ktorú musí Cirkev pozeráť, aby viedla svoju duchovnú misiu vo svete, teda evanjelizáciu národov.

Pri nohách Nepoškvrnenej Matky, ustavičnej Panny: Mojžiš a Dávid...

Architekt Poletti vytvoril projekt postaviť mramorový stĺp vertikálne ako úctyhodný podstavec pre triumf Nepoškvrneného Počatia, týčiac sa nad obklopujúcimi palácmi, a ako piedestál pre jej požehnané chodidlo, ktorým bude rozmliažďovať hlavu pekelného hada až do posledných vekov. Stĺp zase stojí na masívnom mramorovom piedestáli s viacerými úrovňami, v ktorom autor sústredil katechetický aspekt pamiatky.

V pozadí harmonického piedestálu z bieleho mramoru vyčnievajú v štyroch rohoch rozmerné sochy štyroch starozákonných osobností: Mojžiš, kráľ Dávid a proroci Izaiáš a Ezechiel.

Takéto zrejmé vloženie štyroch osobností zo Starého zákona má značnú pedagogickú funkciu: tá dogma, proti ktorej sa tak veľmi stavali, a ktorá bola plodom stáročných diskusií, v skutočnosti pre toho, kto dobre pochopil ducha Písma a neskostnatel vo svojich obmedzených pohľadoch, malo byť zrejmé už v Starom zákone, pretože tak, ako všetky Písma hovoria o Kristovi, zároveň a neodlučiteľne hovoria aj o Márii.

Hovoriac o Márii, Starý zákon, už od Pentateuchu a potom v žalmoch a prorokoch, vykladá aj jej privilégia, medzi ktorými je hlavné a v istom zmysle aj najväčšie: Nepoškvrnené počatie. Už bula *Ineffabilis Deus* teologicky podopierala dogmu – ktorej vyhlásenie zvečňuje aj v dolnom basreliéfe – zvlášť v slávnom protoevanjeliu – prvé zvestovanie budúceho Vykupiteľa – teda v Genezis 3, 15, ktorého autor, ako pre celý Pentateuch bol veľký Mojžiš. „*Ustanovujem nepriateľstvo medzi tebou a ženou*“ (Gn 3, 15), obracajúc sa na podlého hada, Pán mu prorokoval, že v obrovskom boji medzi dobrom a zlom, jeho najtrpkejší protivník bude žena. Žena zvíťazí nad hadom práve preto, že v tomto veľkom boji nebude nikdy podriadená zlému duchovi, ale vždy ho bude držať pod svojimi nohami. Táto žena istotne nie je Eva – ktorá bola skôr „*matkou nešťastia*“ – ale Najsvätejšia Mária, Matka milosti, ktorá sa na rozdiel od zvyšku ľudského pokolenia, vyhla akémukoľvek podriadeniu sa smrti a hriechu, a je tak skutočne a bez pochyb Nepoškvrnenou už od svojho počatia.

Colona dell Immacolata

zdroj: wikimedia commons

Prečo bola vôbec spomedzi celého ľudského pokolenia vybratá žena, aby sa tešila tomuto výsadnému privilegiu, aby bola bez dedičného hriechu, bez akéhokoľvek hriechu, a tiež bez samotnej žiadostivosti, ktorá nás nabáda na hriech? Práve druhá zo sôch nám to vysvetľuje pri dotyku svojej lutny: „*Najvyšší posvätil svoj príbytok*“, spieva kráľ Dávid, žalmista par excellence, v žalme 46. Dôvodom, ktorý ospravedľňuje jedinečné privilegium, ktorým bola ozdobená Panna Mária, je práve jej Božie materstvo, jedinečné puto s Božím Slovom: nie náhodou basreliéf naľavo v nižšej časti znázorňuje práve Zvestovanie Panny Márie. Keďže sa mala stať Božou Matkou, privítať vo svojom lone Nekonečného (*immenso*) a stať sa jeho chrámom na deväť mesiacov, Najsvätejšia Panna Mária bola „*posvätená*“ najvyšším a najdokonalejším spôsobom: práve preto, že sa jej telo malo stať Kristovým telom, mala byť, spolu s celou jej osobou, úplne svätou, teda bez hriechu a plná milosti, plná nebeských požehnaní. Ako je chrám oddelený a posvätený aby sa stal miestom Božej prítomnosti, tak Mária, skutočný Boží chrám, mala byť oddelená od zvyšku hriešneho ľudstva a zasvätená, teda naplnená Božou milosťou, aby hodne hostila Vtelené Slovo.

...a svätí proroci Izaiáš a Ezechiel

Ak dogma Nepoškvrnenej – tretia v dejinách – sa opiera o dogmu Božieho materstva, vyhlásenú na koncile v Efeze v roku 431, potom má zjavné súvislosti s inou dogmou, ktorá bola vtedy vyhlásená, tzn. s dogmou ustavičného panenstva, keďže dogma o Nanebovzatí bola vyhlásená iba v roku 1950. Sú to dvaja proroci, ktorí nám zjavujú túto skrytú harmóniu medzi dvoma dogmami: Tá, ktorá keďže od večnosti myslená ako Matka Božia bola uchránená od dedičného hriechu, a tak aj od každého iného hriechu – zachovávajúc si úplnú čistotu duše – mala, stanúc sa skutočne Matkou Božou, zachovať aj úplnú čistotu tela, ktoré už dobrovoľne zasvätila sľubom Bohu. Materstvo, zvestované anjelom nemalo byť v protiklade s panenstvom, ktoré sľúbila Bohu, ako potreba duchovnej citlivosti a čistoty tej, ktorá plná milosti, nemohla nič iné, ako

odovzdať Bohu všetko to, čo jej daroval. Teda stať z Izaiáša 7, 14, proroctvo dané bezbožnému kráľovi Achabovi, zaznieva celou svojou silou prorockej charizmy, aby ospevovala zázrak, ktorým sa Mária stane skutočnou Matkou bez toho, aby stratila svoje panenstvo, pri počatí (*virginitas ante partum*) ani pri Ježišovom narodení (*virginitas in partu*): „*Hľa panna počne a porodí syna.*” A potom, aby sme dodali tretiu laliu k panenskému stebľu Márie a skompletizovali tento starozákonný zbor, hľa úctyhodná postava a zapálené slovo proroka Ezechiela: „*Táto brána ostane zamknutá.*” (Ez 44, 2)

Týmto spôsobom Nepoškvrnená Matka Božia kompletizuje celistvú dokonalosť jej duše, voľnej od hriechu, s neporušiteľnosťou jej tela, oslávená aj panenstvom po pôrode: ustavičné panenstvo v slovách Ezechiela je ako „*krásna*” brána Chrámu (alebo brána milosrdenstva), určená, aby bola zatvorená pre prechod akýmkoľvek mužom, pretože je rezervovaná pre prechod Bohom. Žiaden obraz by nemohol byť vhodnejší, aby bol syntézou troch mariánskych dogiem. Krásna brána je nedotknutou bránou Chrámu, bránou, ktorú nemôžu používať ľudia, ale je určená iba pre Boha alebo skôr je bránou, ktorá uchováva jeho prítomnosť, tak ako Panna Mária uchovala vo svojom neporušenom lone Spasiteľa ako Božia Matka. „*Krásna brána*” je však nazývaná aj bránou milosrdenstva – *hesed* po hebrejsky – ale *hesed* sa prekladá aj ako milosť: zatvorená brána je bránou milosti. Nič vhodnejšie pre tú, ktorá ako Nepoškvrnená – zbavená akéhokoľvek druhu hriechu – bola tiež „*plnou milosti*”, ako ju nazval Archanjel Gabriel.

Bronzový kolos... a kolos milosti

Ak sme doteraz medzi rímskymi stĺpmi a španielskymi ambasádami, prorokmi z mramoru a kráľmi z mäsa a kostí do výšky i do šírky prechádzali okolo toho požehnaného monumentu, nezostáva nám nič iné, než vyšplhať sa naň alebo zaujať miesto na závratných schodoch zbožných hasičov, aby sme došli až k tej, ktorá nás skutočne zaujíma: k Nepoškvrnenej.

Vrchol rímskeho stĺpu, skrze hlavicu moderného vzhľadu, nás privádza k soche Božej Matky, bronzovému kolosu vysokému 4 metre a ťažkému 20 000 libier (približne 9 ton), ktorá vyšla z vyhne Giuseppe Obicchiho zo Spilamberta. Mohli by sme si myslieť, že dogma o Nepoškvrnenej by si zaslúžila sochu z bieleho mramoru, vytesanú, až by z nej bola jemná manieristická figúra, aby nám dokonale zvestovala nebeský charakter Najsvätejšej Božej Matky, ktorá sa síce dotýkala tejto hriešnej zeme, ale zostala v nej cudzou, vo svojej anjelskej čistote a vo svojej „*božskej*” neschopnosti zhrešiť.

Naopak, najznámejšia Nepoškvrnená v Ríme je ťažkým kolosom z tmavého bronzu, ktorý s veľkou námahou vyniesli k nebu v roku 1857 skupinou hasičov, ktorý vysiela zmysel slávnej a nezastaviteľnej sily, týčiac sa nad obklopujúcimi palácami a zaujímú pohľady aj tých najmenej sústredených okolostojacich. Hlava hada, ktorý sa hýbe svojím ovíjajúcim sa telom po povrchu glóbusu, sa nezdá byť iba rozmliaždenou ťažkou bronzovou masou, ale dokonca utláčanou, rozdrvenou, zanikajúc takmer pod mocnou päťou Panny. Je to triumf Márie, triumf Nepoškvrnenej: dogma z roku 1854 nepotvrdila len koniec teologickej dišputy a nepredstavovala iba obyčajný dar mariánskym ctiteľom, ale dala počiatok novej fázy v dejinách boja medzi dobrom a zlom, medzi milosťou a hriechom.

Oficiálne uznanie privilégia Najsvätejšej Márie označuje novú epochu, epochu Márie, v ktorej zrážka medzi Nepoškvrnenou Božou Matkou a ničomným hadom bude musieť vyústiť do svojich krajných dôsledkov. Ale stĺp Nepoškvrnenej tam stojí práve preto, aby nám povedal, že víťazom je: Mária, Vždy víťazná, ktorá panuje v nebi Večného mesta z výšky dvojmiléniového stĺpu pred zrakom všetkých dejín ľudstva – pohanského a

kresťanského – a vráti sa, aby vyhrala aj v tejto nepokojnej modernite poznačenej satanom. Je to kolos, áno, ale kolos milosti, v ktorom sa tony bronzu nemôžu rovnať stupňu lásky, a v ktorom nám ťažká monumentálna stavba nemôže zabrániť pozeráť sa do tváre Najsvätejšej Božej Matky, aby sme v nej objavili dve od zeme odtrhnuté oči, ktoré sú však plné Neba. A to je zmysel Nepoškvrneného počatia: zrak upretý na Nebo, aby kontemploval toho Boha, ktorý kraľuje ako vládca v jej Srdci, a nohy na zemi, aby pokračovali v držaní požehnaného chodidla na hlave ničomného hada, ktorý ohrozuje život toľkých jej detí.

Spoločnými silami prebudíme SVEDOMIE Slovenska, bojujme za Vieru a hodnoty kresťanskej civilizácie. Bez Vás Christianitas.sk nezvládneme financovať, preto prosíme o Vašu PODPORU. Ďakujeme!

Bankové spojenie: **SK7765000000000020594299**

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/ziadna-prechadzka-po-rime-od-tej-najzboznejsej-az-po-tu-najsvetskejsiu-sa-nedokaze-vyhnut-znamemu-spanielskemu-namestiu/>